הלכה · משנה תורה · מפרשים

מחנה דן על הרמב"ם

רבי דוד נחמיאס

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

מחנה דן על הרמב"ם

רבי דוד נחמיאס

מקור הטקסט: אור ברסלב

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/מחנה-דן-על-הרמבם/
הקובץ נוצר ב־22 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

הרמב"ם ונושאי כליו הלכות תפלה פ"ד הל' ג' אבל שחרית רוחץ פניו ידיו ורגליו ואח"כ יתפלל כתב הראב"ד ולא ידעתי רגליו למה עכ"ל כתב מגדל עז ואני תלמידו בשמעתא בתרייתא דפ' במה טומנין רוחץ אדם פניו ידיו ורגליו בכל יום בשביל קונהו שנא' כל פעל ה' למענהו עכ"ל וכתב כסף משנה ונראה מדברי מגדל עז דאשטמטיה למרן הראב"ד הא דשבת ונראה דהוא מפרש כפרש"י דליפות עצמו שנא' כי בצלם אלה' וכו' ולא לענין תפלה עכ"ל, ויש לתמוה דבתוספתא דברכות בתחילת פ"ד וז"ל לא ישתמש אדם בפניו ידיו ורגליו אלא לכבוד קונו שנא' כל פעל ה' למענהו עכ"ל והשמוש בודאי הוא לתפלה ומ"מ מגמרא מוכח דלא לענין תפלה איירי דהתם שני ברייתות פליגי ואם נוקם הא דרוחץ בתפלה לא פליגי ומדקאמר הש"ס ואינהו סברוה כי הא דתניא.

וכו' משמע דלא ס"ל כאותה ברייתא והנראה לי בזה הוא דהרמב"ם ז"ל שכתב רגליו משום הא דאמרו בברכות דף ט"ו ע"א הרוצה שיקבל עליו עול מלכות וכו' יפנה ויטול ידיו וכו' וכיון שנפנה מוכרח שהטיל מים ואמרו ביומא דף ל"ט ע"ב זה הכלל היא במקדש כל המושך את רגליו טעון טבילה וכל המטיל מים טעון קדוש ידים ורגלים בשלמא רגלים משום נצוצות אלא ידים מ"ט א"ר אבא זאת חומרת מצוה לפשפש מסיע ליה לר' אמי דאמר אסור לו לאדם שיצא בנצוצות שעל גבי רגליו מפני כנראה ככרת שפכה ומוצא לעז על בניו עכ"ל וא"כ שפיר קאמר הרמב"ם ז"ל רגליו דפניו וידיו מוזכרים בברכות כי משי ידיה לימא וכו' כי משי אפיה לימא וכו' ורגליו מוזכר ביומא משום נצוצות ושו"ר שכן כתב בה"ג ז"ל בברכות פ"ג וז"ל ומבעי ליה לבר ישראל לנקוי נפשיה ולדכוי נפשיה והדר צלוי שנא' ארחץ בנקיון וכו' זה הכלל היה במקדש כל המושך וכו' בשלמא רגלים משום נצוצות וכו' מסיע ליה לר' אמי דאמר אסור לו לאדם שיצה בנצוצות שעל גבי רגליו וכו' ע"ש הרי לך בהדיא כמ"ש ועוד אפשר לומר כמ"ש בברכות ר"י בן לוי אמר תפלות כנגד תמידין תקנום וכן כתב הרמב"ם בפ"א מהל' תפלה הל' ה' וכהן בעבודתו צריך לקדש ידיו ורגליו ה"נ אדם המתפלל ודוקא שחרית משום מ"ש בזבחים דף י"ט ע"ב ת"ר קדש ידיו ביום אינו צריך לקדש בלילה בלילה צריך לקדש ביום וכו' משום דלינה מועלת בקדוש וכו' וכן פסק הרמב"ם בהל' ביאת מקדש הל' ג' והא דצריך לרחוץ ידיו במנחה וערבית משום הסיח דעת וכמ"ש רש"י שם וז"ל אינו צריך לקדש בלילה אם לא יצא ולא הסיח דעתו וא"כ ה"נ לתפלה ולא הטריחהו לטבול בשחרית משום דנפנה וגם לא הטריחהו לרחוץ רגליו במנחה וערבית היכא דהסיח דעתו ופי' זה האחרון הוא בעצמו פי' ה"א אלא שנתוסף ביאורו ודו"ק:

הלכות שופר פ"א הל' ב' ולמה תוקעין בחצוצרות משום שנא' בחצוצרות וקול שופר וק' למה הביא מכתובים ולא הביא מתורה דכתיב וביום שמחתכם וכו' ותקעתם בחצוצרות וכמ"ש בסוכה דף נ"ב ע"א דאיירי בר"ה ויש מי שתי' משום דבעו להביא ראיה על שניה וכמ"ש הרמב"ם בהל' תענית פ"א ואין תוקעין בשופר וחצוצרות באחד אבל ק' למה לא כתב הרמב"ם שם בהל' תענית כמו הכא ועיין: שם הל' ו' וה' נתן וכו' כתב כ"מ כגון שכיר וכו' והוא פי' הרא"ש ע"ש: כסף משנה הל' ד' וחכמים עשו חזוק לדבריהם כשל תורה דכיון דלא דחי מלאכה דאורייתא אף שבות דדבריהם לא דחי ויש להק' מהא דאמרו במציעא דף צ' ע"א בשלמא תרומה אתרומה לא קשיא כאן בתרומה כאן בגידולי תרומה ופרש"י גדולי תרומה דרבנן ולפי מ"ש דעשו חזוק כשל תורה ולא אתי עשה דאורייתא ודחי אף שבות דרבנן א"כ ה"נ בגדולי תרומה אינו עובר על לאו דלא תחסום משום דעשו חזוק לדבריהם וכן מ"ש הש"ס שם כאן במעשר ודאי כאן במעשר דמאי שהוא מדרבנן נמי ק' ואפשר לומר דלא עשו חזוק אלא לגבי עשה שהוא קל ולא לגבי ל"ת שהוא חמור ואפע"ג דאתי עשה ודחי ל"ת כבר תי' קו' זו הליכות עולם ע"ש בשער ותדע דהא בדמאי מוסף חומש משום דחכמים עשו חזוק וכו' ועיין תוס' כתובות דף נ"ו ע"ב ד"ס הא בדרבנן וכו' אבל ק' לדברי הרמב"ן דס"ל דעשה חמור מדאתי עשה ודחי ל"ת כמ"ש הר' יד מלאכי כלל ע' ד"ה עשה וצריך לחלק כמ"ש בכתובות שם מלתא דלא שכיחא לא גזרו בה רבנן וכן אפשר גם גבי גדולי תרומה לא שכיח וגם בדמאי אמר רבא שם שהקילו בו אלא לר' מאיר שם דאית ליה דבדמאי מוסיף חומש צ"ע: הלכות תשובה כריתות ומיתות ב"ד תשובה ויסורין תולין ויוה"כ מכפר עכ"ל ויל"ד דפ' שאח"ז כתב ויש עבירות שנדון עליהם בעוה"ז ונפרעין ממנו בעוה"ב וכו' וכל זה שלא עשה תשובה אבל עשו תשובה כתרים בפני הפורענות וי"ל דדוקא פורענות של הדין אבל היסורין שממרקין העון מוכרתים לבוא עליו ודו"ק: שם על חלול ה' תשובה ויסורין וכו' ומיתה וכו' וק' והא אמרו אין מיתה בלא חטא משמע דמיתה קלה וי"ל כיון שעברה עליו כל נעשה העון חטא ויש מתרצים דמ"ש הרמב"ם היינו מיתה שלא בזמנו: הלכות יוה"כ פ"ג הל' ב' מדיחה אשה ידה אחת במים ע"כ וכתב הר' לח"מ דאם איתליה בפרש"י משום רות רעה למה לא הזכיר בהל' תפלה ערוי ג"פ ע"ש ונ"ל דאין כאן קו' דכן פסק בעל ה"ג בראשו אשה מדיחה וכו' ולא מצינו שפסק הא דר' נתן דאמר בת חורין היא ומקפדת בערוי ג"פ ונראה ליהטעם משום דאמר ר' מנשה בש"ס אשה מדיחה ידה אחת במים ולא קאמר ג"פ משמע דלית לי' הא דר נתן וגם הש"ס בחולין דף ק"ז ע"ב מק' מהא דר"מ משמע דהכי הלכתא וכמ"ש התוס' במקום אחר ומ"מ הטעם דמדיחה וכו' משום

רוח רעה וכפרש"י אבל אין צריך ג"פ וכ"כ בה"ג וז"ל פירוש שיבתא רוחא היא דשריא על ידא דאינשי בלילה עכ"ל: הלכות מעילה פ"א הל' ג' כתב ה"ר מש"ל מנ"ל להלקות על ההנאה דכתיב לא תאכל ודחה דברי הר' לח"מ שכתב דאכילה בעצמה היא הנאה ע"ש, והאמת אתו וכמ"ש בש"ס חולין דקט"ו ע"ב אין לי אלא באכילה בהנאה מנין.
ואפילו רבי אבהו שאמר בדף קי"ד כל כל מקום שנא' לא תאכל וכו' אחד איסור אכילה וא' איסור הנאה במשמע עד שיפרוט לך וכו' בנבלה וכו' אינו מפיק הנאה מן האכילה אלא משום דלא פרט בנבלה ובודאי כיון שאכל הוא נהנה אבל שיהנה ממנה בתתו לאחרים היא הנאה אחרת, וכן הוא במשנה דכלאים כלאי זרעים מותרים באכילה וכ"ש בהנאה: שם כתב שער המלך בהל' יסודי התורה בפ"ה הל' ח' דמהרש"א כתב אזהרה למעילה להרמב"ם נפיק ליה מלא תאכל והתוס' נפיק להו מג"ש חטא חטא ע"ש, ולפי מ"ש הראב"ד ופשוטה חטא וכו' וכ' כ"מ ז"ל דרבינו הביא מאי דאמרו בגמ' ע"ש.
משמע דשניהם אמת אלא דהראב"ד השיג למה לא הביא הפשוט שהוא מן התורה ג"ש חטא וכו' ולא תאכל הוא מפי השמועה: הלכות תענית פ"ה והובקעה ירושלים בבית שני וכו'. כתב הרב לחם משנה אף ע"ג דצום הד' בט' בו וכו' מ"מ חרבן בית שני חמיר לן עכ"ל ואלו הדברים נר' שכתב כן מדעת עצמו וזה דברי הרמב"ן וש"ע, מ"מ ק' דילמא טעמא הוא משום די"ז בתמוז אירעו בו ה' דברים כמ"ש במשנה בסוף תענית ובשניהם לא גזרו תענית משום טרחא דציבורא כמ"ש הרמב"ן ודו"ק: הלכות עדות פ"ב הל' ה' כתב הרב כסף משנה דהרמב"ם פסק כר"מ משום דסתם משנה כוותיה עכ"ל.
האמת בסנהדרין פסק כר"מ אבל בפסחים כתוב שם דברי ר"מ, ואם סנהדרין אחר פסחים בסידור היו דבריו נכונים. ואפשר דהרמב"ם פסק כר"מ משום דדיני נפשות כתיב והצילו ודו"ק: הלכות גירושין פ"ב הל' ט"ז מי שנשתתק וכו' הרב כסף משנה תמה על רבינו ולא ידעתי למה לא ניחא ליה במה שכתב הרב המגיד והגהות מימוניות ע"ש: במנין המצות קי"ב כתב וז"ל הוא שצוה לפרות ולרבות וכו' והוא אומרו ית' ואתם פרו ורבו וכו' ואין האשה חייבת במצוה זו ובפי' אמרו האיש מצווה על פריה ורביה אבל לא האשה עכ"ל והוא כמ"ש בסנהדרין דף נ"ט ע"ב והרי פר"ו שנאמרה לבני נח שנא' ואתם פרו ורבו וכו' ומ"ש ובפירוש אמרו וכו' הוא במשנה דיבמות דס"ה ע"ב האיש מצווה וכו' רבי יוחנן בן ברוקה אומר על שניהם הוא אומר ויברך אותם אלהים ויאמר להם אלהים פרו ורבו.
ושם בגמ' כתוב מנה"מ רבי אלעא וכו' וכבשה כתיב' רב יוסף אמר מהכא אני אל שדי פרה ורבה ולא אמר פרו ורבו עכ"ל, ולפי"ז ק' כיון דבמשנה אמרו דמצות פריה ורביה

מקרא דאדם הא' כיצד הש"ס הביא מבני נח וגם הרמב"ם נקט כדברי הש"ס, ושוב ראיתי למהרש"ל ז"ל משם הרא"ם שהק' כן ותי' שניהם מה שתירצו וכולם דחוקים למעיין בדבריהם: דמה שתירץ הרא"ם בודאי הוא דוחק גדול' ומה שתי' מהרש"א דת"ק ור"י ב"ב סמכו עצמם על האי קרא דבני נח ואתם פרו ורבו א"כ למס לא הביאו עיקר הדרשה מואתם פר"ו, ומ"ש מהרש"א דמשתמע שפיר על שניהם מקרא דאדם א"כ מאי מק' על התוס' בסוף דבריו.

ומ"ש עוד לברכה יתירה א"כ כיון דסוף הפסוק לברכה גם מחילתו ומנ"ל שהוא למצוה, ומ"ש עוד וכבשה לריב"ב לאו דוקא השתא נעלם ממנו ז"ל דברי מד"ר פרשת בראשית וז"ל ויברך אותם אלהים וכו' ר"י בן זמרא אומר וכבשה כתיב האיש מצווה על פר"ו אבל לא האשה, ריב"ב אומר אחד האיש ואחד האשה על שניהם הוא אומר ויברך אותם אלהים ויאמר וכו' פרו וכבשה כתיב האיש כובש את אשתו שלא תצא וכו' ושו"ר למהרש"א ביבמות שם באגדתיה שהביא מד"ר ואמר דתלמודא דידן הפך ואחר המחילה מאיזה טעם אדרבא דומה בדומה לפי' ר' אלעא דלת"ק וכבשה הוא כבוש הארץ ולריד"ב הוא האיש כובש את האשה, באופן לא הבנתי דבריו: אבל הנראה בזה דלטעם ר' אלעא שאמר משום דכתיב וכבשה ס"ל דלת"ק ולריב"ב עיקר מצות פריה ורביה הוא מקרא דאדם ויש בו ברכה וגם ציווי על פר"ו שהרי ת"ק טעמיה וכבשה וכו' וריב"ב מפרו ורבו על שניהם וכבשה האיש כובש את אשתו דלא לחנם נכתב חסר ולא כמ"ש מהרש"א לאו דוקא דח"ו לחנם נכתב לר"י ב"ב וכמ"ש במד"ר ואתם פרו ורבו דכתיב בבני נח וכמ"ש הש"ס בסנהדרין דנ"ז ע"א למ"ד דיליף שבע מצות בבני נח מויצו ה' על האדם וגם פר"ו הכל יליף מאדם וכן כתב רש"י בד"ה לברכה לא לפרות ולרבות צום אלא ברכה בפ"ו עכ"ל, ואע"ג דכבר אמר ויברך אלהים את נח וכו' היינו משום שהוסיף להם בברכה זו שרצו בארץ וכו' היינו כשרצים שמולידים הרבה, ועוד כדי להקיש אליו שפיכות דמים כמ"ש רש"י בחומש וכמ"ש בש"ס ביבמות דף ס"ג ע"ב ר"א אומר כל מי שאינו עוסק בפ"ו כאילו שופך דמים שנא' שופך דם וכו' וסמיך ליה ואתם פרו ורבו ולפי"ז צריך לומר מאי דס"ל להני תנאים שמתני' דמצות פריה ורביה הוא מקרא דאדם אעפ"י שכתוב ויברכם' משמע שהוא לברכה הטעם הוא משום דכתיב בפ' ויאמר אלהים בפי' למדו ויברך אותם אלהים זהו ברכה ויאמר להם אלהים זהו הציוי ור' אלעא הוא כמ"ש ר' יוחנן בסנהדרין דנ"ו ע"ב שאמר על הברייתא דת"ר ז' מצות נצטוו בני נח וכו' מנה"מ שאר"י ויצו ה' אלהים על האדם וכו'.

ושו"ר בס' עין יוסף על מדרש תנחומא דפ' ויברך וכו' ויאמר וכו' שאמר בפ' ויאמר וכו' שהוא ברכה וציוי ע"ש, אבל ק' לפי"ז לת"ק דמתני' הא כתיב פרו ורבו לשון רבים, וי"ל כמ"ש החזקוני בפ' וירא ע"פ כו משחיתים אנחנו וכו' וז"ל בכל שליחות המלאכים כתיב לשון יחיד שוב אשוב ויאמר המלט וכו' וכאן כתיב לשון רבים כי משחיתים וכו' אלא כיון דבהפכה כתב לשון יחיד מצי למימר נמי לשון רבים עכ"ל: ומהרש"א ז"ל הקשה עליו מהא דאמרו התוס' בפ' הפועלים ד"ה דאזיל מיכאל בהדיה לשיזביה ללוט וכו' הק' הר"א הא משמע מהא ששניהם הצילוהו שנא' ויחזקו האנשים וכו' ויוציאוהו וינחהו וכו' עכ"ל ומאי מקשה הר"א הא כיון דכתיב ויאמר המלט וכו' מצי למיכתב נמי לשון רבים, ונ"ל כיון דהמשחית אינו יכול להשחית עד אחר שיציל המציל את לוט שנא' כו לא אוכל לעשות דבר תלה הכתוב השחתה נמי במלאך המציל עכ"ל, והנה כנראה שנעלם מן מהרש"א ז"ל דברי בראשית רבה פ' וירא וז"ל ויחזקו האנשים וכו' מי היה זה רפאל אתיבון והא כתיב ויוציאוהו וינחהו וכו' וכתיב ויהי כהוציאם אותם וכו'.

א"ל קרא דבתריה ויאמרו המלט און כתיב כאן אלא ויאמר המלט עכ"ל, וכתב החזקוני לא על דידיה הקו' הוא הביא מן המד' הנז' והתוס' תירצו תי' אחר: ומ"מ לפי המד' אם כתוב בענין לשון רבים ואח"כ כתב לשון יחיד עליו יש לסמוך אין בכלל אלא מה שבפרט וכ"ן הכא דמתחלה כתי' פרו ורבו לשון רבים ואח"כ כתיב וכבשה לשון יחיד עליו לסמוך האיש מצווה על פר"ו ולא האשה ובפרט שכתוב לשון ברכה ולשון ציווי אמרינן דפרו ורבו לברכה נאמר בלשון רבים אבל הציווי גילה לנו ממלת וכבשה לשון יחיד איש דרכו לכבוש כמ"ש שם בגמ' ובבני נח דכתיב פרו ורבו בלשון רבים היינו לברכה, ועוד דהא כתיב ויברך אלהים את נח ואת בניו ולהם נתייחד הברכה ולא לנשיהם וע"ז אמר ג"כ ואתם פרו ורבו ולס' רב יוסף שאמר מהכא אני אל שדי פרה ורבה ולא אמר פרו ורבו ס"ל דת"ק לא יליף פריה ורביה מאדם אלא מבני נח דכתיב ואתם פרו ורבו וכהנהו תנאי בסנהדרין דנ"ו ע"ב דתנא דבי מנשה דיליף ז' מצות כלהו מבני נח ואדה"ר לא נצטוה על שום דבר וכן רבי יהודה שם שאמר לא נצטוה אדה"ר אלא על ע"ז בלבד וריב"ב אמר אף על ברכת השם וי"א אף על הדינין וא"כ פר"ו בודאי יליפי מבני נח, וא"כ ת"ק דריב"ב נאמר דהכי ס"ל ומ"ש באדה"ר פרו ורבו היינו לברכה ולא למצוה וכמ"ש התוס' לשם ביבמות ד"ה ולא כתיב פרו וכו' מתירוצם משמע דרב יוסף ס"ל דת"ק דריב"ב לא יליף פר"ו מאדה"ר דאל"כ דר"ל דמ"ש פרו וכו' לא כתב לשון רבים אלא בשביל הברכה והא ג"כ גבי פרה ורבה הוא ברכה כמ"ש בסיום הפ' גוי וקהל גוים וכו'.

אלא ודאי דאדם הא' לא נצטוה בפ"ו בלל וקרא דפרה ורבה הוא מצוה וברכה לת"ק ומשום גילוי מלתא על פ' ואתם פרו ורבו דבני נח שלא נאמר דגם האשה מצווה לכך הביא הפ' פרה ורבה דיעקב לומר דפ' ואתם פרו וכו' שהוא בל' רבים דקאי על נח ובניו הכתובים בפ' ויברך אלהים את נח ואת בניו ושם לא כתיב נשיהם, ותלמודא שהביא פ' דבני נח ולא פ' דיעקב שהוא ג"כ מבני נח כמ"ש הש"ס שם בסנהדרין והרי מינה שנאמרה לבני לח שנא' ואתה את בריתי תשמור וכו' משום שפסוק ואתם פרו ורבו קודם ועוד אפשר דמיעקב ואינך יצאו מכלל בני נח, ועיין פרשת דרכים שהאריך בזה והביא רב יוסף פ' זה לגילוי מלתא וזה דנא כמ"ש מהרש"א ז"נ שם ביבמות שאמר לריב"ב פרה ורבה מצוה ולא ברכה כן משמע מדבריו.

והוא עצמו אמר שם בח"א דלריב"ב הוא ברכה שהרי כתיב שרצו בארץ וכו' וא"כ גם ת"ק לא יכחיש בזה וא"כ שפיר הרמב"ם ז"ל נקט פ' ואתם פרו וכו' דהוי כפי' רב יוסף לת"ק דהלכה כוותיה, ומ"ש מהרש"א ז"ל מהא דתנו בר קפרא דסבר שהוא ברכה וציוי, או כמ"ש רב יוסף שהוא ברכה לגמרי וילפי' מואתם פרו ורבו.

והנה ראיתי להרב פני דוד בפ' בראשית שכ' וז"ל פרו ורבו ותימא לי על האי דאמרינן האיש מצווה על פר"ו אבל לא האשה והא כתיב פרו ורבו, וי"ל הא כתוב ביעקב אני אל שדי פרה ורבה ולא כתיב פרו ורבו, וכתב רבינו ישעיה וק' דמשמע שהוא ז"ל מקשה ומשני מדנפשיה והא תלמוד ערוך בידינו דקאמר רב יוסף עליה דת"ק משום דכתיב אני אל שדי פרה ורבה ולא כתיב פרו ורבו וקאמר הש"ס נמי שם משום דכתיב וכבשה לשון יחיד עכ"ל הרב הנז'.

ונראה לי דכוונת רבינו ישעיה ז"ל להק' כקו' התוס' שם ביבמות ד"ה ולא כתוב פרו ורבו וכו' והא באדם כתיב פרו ורבו נ' רבים, וי"ל שהוא לברכה ולא למצוה עכ"ל. אבל הוא ז"ל תי' כיון דמצינו במקום אחר לשון יחיד לא איכפת, וכמ"ש החזקוני שכתבתי לעיל, ועוד נ"ל דלסברת רב יוסף פרו ורבו דאדם הא' ופרה ורבה דיעקב כולם לברכה ולא למצוה ולא הביא רב יוסף ראיה מפרה ורבה אלא לגילוי מלתא וכמו שכתבתי ועוד נ"ל לומר דבין לר' אלעא בין לרב יוסף בין לת"ק בין לריב"ב כולם מודים דפרו ורבו דאדה"ר היא ברכה ומצוה וקרא דאתם פרו ורבו דבני נח הוא למצוה דוקא וחזר ה' לצוות לנח כדי לסמוך לו שפיכות דמים וכמ"ש הש"ס, והש"ס בסנהדרין שאמר והרי פר"ו שנאמרה לבני נח ולא הביא מצוה דאדם ה"א משום דשם הש"ס מדבר בענין בני נח זכר מצוה זו ג"כ שהיא בבני נח שכל אוה"ע נקראים על שמם, אבל בודאי גם אדם נצטוה בה' והרמב"ם ז"ל תפס לשון והש"ס משום דמשם למדנו כל מצוה שנאמרה לבני

נח ולא נשנית בסיני לישראל נאמרה ולא לבני נח' ולולא דברי הש"ס ביבמות הייתי מפרש טעמא דת"ק דקאמר האיש מצוה וכו' משום מ"ש רש"י בחומש ע"פ זכר ונקבה בראם ולהלן הוא אומר ויקח אחת מצלעותיו מדרש אגדה שנבראו שני פרצופים בריה כא' ואח"כ חלקן ופשוטו שנבראו שניהם ביום ששי ולא פי' לך כיצד ופי' לך במקום אחר עכ"ל א"כ לפי דברי ת"ק סבר שנבראו שני פרצופים ואח"כ חלקן ואז האשה לא היתה בציווי שאמר ה' בפר"ו ואע"ג דכתיב ויאמר להסאלהים פרו ורבו.

היינו של שם העתיד ופי' להם עליהם ופי' ברכה וציווי לאדם לבדו, וא"ת כיון שציוה אדם וצווה אדם לאשתו אח"כ וכמ"ש בעץ הדעת שעדיין לא נבראת האשה כשציוה האדם ואף על פי כן נתחייבה: שאני התם שנתחייבה הוא משום שמעברת אותו ע"ד קונו וכמו הנחש אעפ"י שלא נצטווה, ולס' ריב"ב ס"ל שנבראו ונחלקו שניהם ביום ששי ואח"כ פי' כיצד בריאתן ועל שניהם הוא אומר פרו ורבו ודו"ק: הלכות מילה פ"ג הל' ד' המל את הגרים מברך למול את הגרים ולהטיף מהם דם ברית עכ"ל וכתב הרב כסף משנה ז"ל וז"ל ומה שתקנו בה להטיף וכו' לפי שיש כמה גרים שהם נמולים ועיקר מילתן היא הטפת דם וכו' עכ"ל, משמע דאם נתגייר והוא מהול צריך לברך, והא כתב הרמב"ם בהל' ו' גר שנתגייר והוא מהול אין צריך לברך, ע"כ שמעתי מק'.

ונ"ל מ"ש הכ"מ תקנו לכולם כן אינו ר"ל גם הנימול צריך לברך אלא ר"ל קנו ברכה זו לשאינם נימולים לכלול גם הנימולים בטיפת דם בלא ברכה: שם פ"א הל' ט' אפעפ"י שקציצת נגע צרעת בלא תעשה אתי עשה דמילה ודחי ל"ת עכ"ל, וקשה הא במס' שבת דקל"ב ע"ב אמרו דצרעת יש בה עשה ולא תעשה, ועוד דבברייתא שם יליף מריבוייא דבשר ולרבא יליף מק"ו משבת, ועיין מה שכתבתי באורך ע"ז במס' שבת שם: הלכות אישות פי"ב הל' ט' התנה עמה וכו' כבר כתבתי פלפול גדול ע"ז בכתובות דף פ"ג ע"ש למי שירצה לחדד שכלו: שם פ"ט הל' י"ז העושה שליח לקדש וכו' נקרא רשע, וק' הא כתב בהל' פ"ו דנקרא רמאי, ואין לומר דשם איירי במעות ו והכא איירי במעות של חבירו דא"כ הו"ל גזל ואין אשה מתקדשת בגזל, ואם הקיפן על עצמו במלוה המקח של משלח כמ"ש שם ואין לומר עוד דשם איירי בשלא פירש לו השדה וכאן איירו בפירש לו האשה או המקח, זה אינו: מב' טעמים, חדא דשם כתב שדה סתם וכאן נמי כתב אשה סתם ועוד דגם שם צריך לומר שדה פ' וכמ"ש מר"ן בח"מ סי' קפ"ג ובט"ז, ואין לומר עוד דכאן איירי במהפך קודם דא"כ לא פסק הרמב"ם מתני' דהאומר וכו'.

ועוד דלא בא לסתום אלא לפרש, ואפשר לומר דרשע ורמאי חדא היא וראייתו מדמייתי ההיא דרב גידל דמהפך בארעא גבי האומר לשלוחו צא וקדש וכו' וקדשה לעצמו, והא

דלא מקשה על ההוא עובדא דרבין חסידא ועובדא דרבה בב"ח מההיא דמהפך בחררה וכו' ה"ה דהוה מצי למיפרך אלא פריך על כל ענין בדדמי ליה, ושו"ר בס' ישא על רבינו ירוחם דפוס ליוורנו דף קמ"ט ע"א שהביא משם בית הלל שתירץ כן ע"ש, ומה שק' ני על בעל עצמות יוסף שחילק בין רשע לרמאי שו"ר ג"כ להרב ישא ברכה שהק' עליו ע"ש ואע"ג שהרב ישא ברכה דחה דברי בית הלל, טעמו הוא שדחה ולא תירוצו ושוב ראיתי להרב בית שמואל בא"ה סי' ל"ה שכתב וז"ל והרמב"ם ז"ל כתב שנקרא רשע ע"ש: כתב בס' המצות דמגילה דרבנן: וק' הא בש"ס בברכות די"ד ע"א אמרו שם הלל ומגילה מהו שיפסיק מי אמרינן ק"ו ק"ש דאורייתא פוסק הלל דרבנן מבעיא ומדקאמר הלל דוקא ולא מגילה ש"מ מגילה דאורייתא ויש ליישב ועוד ק' מפ' ד' דסוכה דמ"ג ע"א וכן מגילה והא כיון דרבנן אסרוה משום טלטול ס"ת בשבת הא אמרו במשנה בפ"ג דמגילה וידבר משה וכו' מצותן וכו': הלכות איסורי ביאה פי"א ואם יש לה עד שלא נתייחד וכו'.

במש' כתוב עדים ע"ש: שם וכ"ן קטן שהיה מסיח לפי תומו וכו'. נראה דבנה קטן איירי מדהביא מעשה הוא ואמו אח"ז ומקומו הוא אחר שפחה המסיחה לפי תומה כמו שהביא הטור ואשמעינן הרמב"ם ז"ל דלא תימא דהוי כמו תינוק דעלמא דלא בעינן מסיח לפי תומו לכך כתב דבנה קטן בעינן מסיח לפ"ת ובזה ליכא קו' על רבינו: וראיה ע"ז מה שלא הביא בנה וכתב משום דהו"א דוקא גדולים בעינן מסיח לפ"ת אבל בנה קטן לא בעינן מסיח לפ"ת ובב"ת דף קי"ד כתב מעשה בתינוק א'.

ושו"ר להרב מרכבת המשנה שכ' כעין זה ע"ש ודו"ק: